

Het bespreken van racisme in een schoolcontext: uitdagingen en opportuniteiten

Prof dr. Peter Stevens
CESMIR, CUDOS
Universiteit Gent
29/02/2019

Studiedag: Van Kleurenblind naar Intercultureel: Werken aan een schoolcultuur die diversiteit erkent en omarmt

Hoe discriminatie/racisme aanpakken in een school vraagt een gelaagde aanpak

- Scholen vormen een ideaal laboratorium om processen van discriminatie en racisme te bestuderen maar ook om die sociale fenomenen aan te pakken.
- De resultaten van onderzoek naar discriminatie en racisme tonen aan dat verschillende actoren in rekening moeten worden gebracht om dit te begrijpen en aan te pakken:
 1. De verschillende/veranderende betekenis van discriminatie/racisme.
 2. De rol van de leerkracht.
 3. De rol van de school (en onderwijsbeleid).
 4. De rol van ouders/familie.
 5. De rol van de leerlingen.

Gevolgen van discriminatie

Ervaringen van discriminatie bij leerlingen leiden tot:

- Groter gevoel van futiliteit;
- Lager gevoel van behoren tot / deel uitmaken van de school;
- Meer betrokken zijn bij deviant gedrag.

Gevolgen van discriminatie

- D'hondt, F., Van Houtte, M & Stevens, Peter A. J. 2015. 'The Impact of Perceived Non-Ethnic and Ethnic Victimization by Peers and by Teachers on the School Belongingness of Ethnic Majority and Minority Students in Flanders', *Social Psychology of Education*, 18(4), pp.685-701.
- D'hondt, F., Eccles J., Van Houtte, M & Stevens, Peter A. J. 2016. 'Perceived Ethnic Discrimination by Teachers and Ethnic Minority Students' Academic Futility: Can Parents Prepare Their Youth for Better or for Worse?', *Journal of Youth and Adolescence*, 45(6), pp.1075-1089.
- D'hondt, F., Eccles J., Van Houtte, M & Stevens, Peter A. J. 2016. 'The relationships of teacher ethnic discrimination, ethnic identification and host national identification to school misconduct of Turkish and Moroccan immigrant adolescents in Belgium', *Deviant Behavior*, pp. 318-333.

De betekenis van discriminatie/racisme/...

I: 'So when is somebody racist?'

JULIAN: 'When is somebody racist? When you go up to someone and go, "you're a Paki!" or "you're a nigger!" or "you're a honky!". That's the only way you can be racist. Or like he can go --'

MYSTICAL: 'Not really. You can say somebody's racist in a way that why are you here? Go back to your country, no one wants you here.'

JULIAN: 'That's not racist.'

MYSTICAL: 'It is. (IGGY agrees)'

JULIAN: 'Go back to your country, that's not racist. That's --'

MYSTICAL: 'You can be racist in many ways.'

JULIAN: 'I'm white and he's white, I can go up to him, go back to your country.'

IGGY: 'That is racist. No one wants you here, that's racist.'

JULIAN: 'No one wants you here, because --'

IGGY: 'It is like refugees then that's racist.'

JULIAN: 'It's not racism. It's not racism. I know if it's racism.'

Interview Oak High – Iggy (white Croatian, boy), Julian (white Albanian, boy), Razor (white Polish, boy) and Mystical (white Albanian, boy)

De betekenis van discriminatie/racisme/...

- Studenten hebben niet noodzakelijk een zelfde visie over wat racisme en discriminatie betekenen (zelfs niet in hechte vriendengroepen).
- De betekenis varieert naar sociale afkomst/context waarin het wordt besproken op dewelke het betrekking heeft.
 - Leerkrachten voelen dat ze zich soms moeten aanpassen naargelang de context (bv. ASO, BSO, TSO), bv. m.b.t. het gebruik/interpreteren van humor.
 - Leerlingen ervaren andere vormen van discriminatie in andere contexten (bv. ASO, BSO, TSO).
- Hoe meer racisme en discriminatie wordt besproken door leerkrachten in de school, hoe meer jongeren het als betekenisvol gaan beschouwen en ook gaan zien/opmerken/zich door laten beïnvloeden.

De betekenis van discriminatie...: literatuur

- Stevens Peter, A. J. 2010. 'Racisme van Leerkrachten in de Klas: Een Exploratief Onderzoek naar de Betekenis en Perceptie van Racisme bij Leerkrachten door hun Autochtone en Allochtone Leerlingen', in *Tijdschrift Voor Sociologie*, 32 (3-4), pp.330-353.
- Van Praag Lore, Stevens Peter A. J. and Van Houtte, Mieke. 2017. 'How humor makes or breaks student-teacher relations: A classroom ethnography in Belgium', *Teaching and Teacher Education*, 66, pp.393-401.
- Van Praag, L., Boone, S., Stevens, P.A.J. & Van Houtte, M. 2014. 'How tracking structures interethnic class group interactions: an ethnographic study of the educational system in Belgium', *Social Psychology of Education*, 18(1), pp. 165-84.
- Verkuyten, M., Kinket, B. & Van der Wielen, C. (1997) Preadolescents' Understanding of Ethnic Discrimination, *The Journal of Genetic Psychology*, 158(1), 97-112.
- Verkuyten, M., and J.Thijs. 2002. Racist victimisation among children in The Netherlands: The effect of ethnic group and school. *Ethnic and Racial Studies* 25, no. 2: 310–31.

De rol van de leerkracht

- Leerkrachten moeten alle leerlingen 'gelijk' behandelen maar ook inspelen op de individuele noden van elke leerling (impliceert 'ongelijk behandelen').
- Ongelijke behandeling wordt goedgekeurd voor bepaalde categorieën van leerlingen:
→ *The straggler, The ill, The deviant*
- Conflict tussen de leerkracht en leerling over de status van een leerling (tot welke categorie behoort die leerling?) kan leiden tot een perceptie van discriminatie.

De rol van de leerkracht

- Discriminatie is multidimensionaal (leerkrachten kunnen op een bepaald punt discrimineren of racistisch zijn, maar op een ander punt 'fair').
- Of/de mate waarin leerkrachten discrimineren is een van de vele criteria op basis waarvan leerkrachten worden beoordeeld (in dat 'goede' leerkrachten ook 'racistisch' kunnen zijn).
- Leerkrachten en scholen moeten 'neutraal' zijn en niet het gevoel geven dat ze jongeren proberen te 'indoctrineren' met bepaalde ideologieën.
- Leerkrachten zijn gevoelig aan beschuldigingen van racisme en leerlingen weten dit ook vaak.

De rol van de leerkracht: literatuur

- Stevens, Peter A. J. 2008. 'Exploring Pupils' Perceptions of Teacher Racism in their Context: A Case Study of Turkish and Belgian Vocational Education Pupils in a Belgian School', *British Journal of Sociology of Education*, 29(2), pp. 175-187.
- Stevens, Peter A. J. 2009. 'Pupils' Perspectives on Racism and Differential Treatment by Teachers: on *Stragglers, the Ill and Being Deviant*', *British Educational Research Journal*, 35(3), pp.413-430.
- Stevens Peter, A. J. 2010. 'Racisme van Leerkrachten in de Klas: Een Exploratief Onderzoek naar de Betekenis en Perceptie van Racisme bij Leerkrachten door hun Autochtone en Allochtone Leerlingen', in *Tijdschrift Voor Sociologie*, 32 (3-4), pp.330-353.

De rol van de school

Peter: 'You've been here for a couple of years. Have your attitudes towards Greek Cypriots changed or did they remain the same?'

Hiranur: 'Well, in a way it changed, I am more friendly to them and more closer to them in a way than before, when I was going to school in the Turkish side but now I am more open.'

Peter: 'How were you before then, before you came to Red Brick?'

Hiranur: 'Like when I would see someone talking with (a Greek) I would just like you know run away, like "O my God, they are Greeks!". But now when I see someone Greek, I say "they are people too", cause I used to see them as bad people but now I really see them as good.'

Peter: 'You saw them as bad people because?'

Hiranur: 'Because I was living in the Turkish side and people on the Turkish side are racist against the Greek people, because I was going there I used to think that they were bad people but of course they are not.'

(Interview Red Brick)

Peter: 'Have your views towards Turkish Cypriots changed over time since you came in or is it the same?'

Pavlos: 'When I FIRST came to this school I didn't like them that much, honestly because of the things my dad was telling me but because I've known, we have two or three Turkish Cypriots that have been in my class for the seven years and I got to know them so well that they just became really good friends of mine so I have no problem with any of them even with people out of my class.'

(Interview Red Brick)

De rol van de school

- Inconsistent toepassen van regels m.b.t. wat wel/niet mag worden gezegd of getoond.
- Aanduiden van een vertrouwenspersoon kan helpen (maar aan wiens 'kant' staat die?).
- Een multiculturele lescultuur vermindert vooroordelen.
- Perceptie van schoolbeleid:
 - Elke groep, ook de dominante, wilt niet als dader worden gelabeld.
 - Elke groep, ook de dominante, wilt dat de eigen (groeps-) identiteit en cultuur wordt gerespecteerd.
 - Hoe leerlingen het beleid interpreteren is meer bepalend voor het effect van dit beleid dan wat leerkrachten zeggen dat ze doen.

De rol van de school

- Probeer geen contexten te creëren waar groepen op zichzelf kunnen terugplooiën.
- Heterogene vriendengroepen ontwikkelen is moeilijker als ze eerst apart van elkaar vriendschapsgroepen konden ontwikkelen.
- Hangt ook af van het nationaal onderwijsbeleid m.b.t. diversiteit en evaluatie van studenten.
 - Kan bepalen in welke mate en op welke manier leerkrachten daadwerkelijk multiculturalisme kunnen toepassen in de klas.
 - Kan bepalen wie de verantwoordelijkheid krijgt (de leerling/het systeem) in gebrek aan integratie.

De rol van de school: literatuur

- Stevens Peter A. J. and Van Houtte Mieke. 2011. 'Adapting to the System or the Student? Exploring Teacher Adaptations to Disadvantaged Students in an English and Belgian Secondary School' *Educational Evaluation and Policy Analysis* 33(1), pp. 59-75
- Stevens, Peter A. J. and Görgöz, Reyhan. 2010. 'Exploring the Importance of Institutional Contexts for the Development of Ethnic Stereotypes: A Comparison of Schools in Belgium and England', *Ethnic and Racial Studies*, 33(8), pp. 1350-1371
- Stevens, Peter A. J. 2016. *Ethnicity and Racism in Cyprus. National Pride and Prejudice?* Basingstoke: Palgrave.
- Vervaet Roselien, Van Houtte Mieke, and Stevens Peter A. J. 'The Ethnic Prejudice of Flemish Pupils: The Role of a Multicultural Teacher Culture', *Teacher College Records*, 120 (5), pp. 30.

De rol van de ouders / familie

Peter: 'Ok, now, let's imagine a situation where you are let's say 25 years old and you come home with a Turkish or Turkish Cypriot girl and you would tell your parents you want to marry this girl. How would your parents react?'

Hectoras: 'My father would never accept this, because he and my mother were affected by the war, he lost his house, money, a lot of land and he has a totally negative image about Turkey and Turkish people.'

Peter: 'So he would not...'

Hectoras: 'And neither would I accept it, never.'

Peter: 'Why?'

Hectoras: 'I grew up with a negative picture of these people. Maybe not all of them but, generally, what has 'Turkey' is not very good for me.'

Xenos: 'Me too, the same not my parents and myself but it's about the way we grew up because our parents were victims of the invasion {Hectoras: yes} they gave us negative picture about Turkish people and Turkish system.'

Peter: 'And what kind of negative picture?'

Hectoras: 'That they kill the people.'

(Interview Green Lane)

De rol van de ouders / familie

- Jonge mensen verwijzen vaak naar ervaringen/opinies van hun ouders om hun eigen opinies te legitimeren.
- Soms wordt ook verwezen naar broers/zussen en andere familieleden, als mensen die 'weten' hoe 'het' in elkaar zit.
- Ouders hebben voor jongeren meer autoriteit dan leerkrachten m.b.t. het aanduiden van morele grenzen en wat is en niet is.
- De band met 'wat ouders vinden' is niet alleen cognitief, maar vaak ook (en soms hoofdzakelijk) emotioneel.
- Leerkrachten die met een ander verhaal komen, stellen dus soms ook (onbewust) de legitimiteit van de ouders/familieleden in vraag.

Verder onderzoek/validatie

- **Edistools** project (FWO SBO):
- Gestart oktober 2019
- Inzicht krijgen in de onderliggende mechanismen die leiden tot etnische discriminatie in verschillende maatschappelijke domeinen:
 - Gezondheid, huisvesting, **onderwijs** en werk
- Verminderen van discriminatie door het ontwikkelen van training tools die zich focussen op de onderliggende mechanismen die leiden tot discriminatie.

Bedankt voor jullie aandacht!

Vragen/opmerkingen/suggesties:

Peter Stevens

Peter.stevens@ugent.be

Bijkomend slides (niet presenteren)

De rol van de leerling

- Leerlingen kunnen soms discrimineren/racistisch zijn omdat 'ze nog kinderen' zijn (van niet beter weten);
 - De lat ligt dus lager voor jongeren dan voor volwassenen en zeker in vergelijking met leerkrachten.
 - Leerlingen gaan op verschillende manieren uitingen van discriminatie / racisme 'goedpraten' of legitimeren (*fair racism/discrimination*) of niet als discriminatie/racisme beschouwen.
- Het is uitgelokt, het weerspiegelt de waarheid, het is bedoeld als grap...
- Leerlingen zijn gevoelig voor beschuldigingen van racisme/discriminatie en dit kan een invloed hebben op hun status met leeftijdsgenoten in de school.

De rol van de leerling

Stevens, Peter A. J. 2016. *Ethnicity and Racism in Cyprus. National Pride and Prejudice?* Basingstoke: Palgrave.

Tolerantie varieert naargelang de context op dewelke het betrekking heeft

I: 'What is your opinion? How do gay people get treated in the school?'

ADNAN: 'I think, gay people -- I don't think like people should actually care if they're gay, because actually it's their decision. If they don't like females and they like men and what taste they have, it's actually their decision. (...). I don't think you should actually look at them in a dirty way or like talk about it when they're walking past.'

(...)

I: 'And what would you do if your son comes home with a boyfriend?'

(...)

Tolerantie varieert naargelang de context op dewelke het betrekking heeft

ADNAN:‘(...). So, that's why I would actually leave them two (his hypothetical son and male friend) together and see what's going on. If I see something wrong, if I see something which is not normal and some gay connection is going on, then I would actually charge and I would step up to my son and say:“what is all this!?” And I'll tell them the problems that it's causing and if he still don't agree, if he still wants to [...] then he can just get out of my house. Because I don't want no gay person and I don't want my son growing up here with no kids and no family and just having sexual relations with another man, do I?’

I: '(And what) if your daughter comes home with a girl?'

ADNAN: 'If my daughter comes home -- same situation, because I don't want that thing to happen. And if she still don't agree with me, then she take -- she can pack her bag and she can leave. Her mother is not a lesbian so why should she be a lesbian?'

Interview Rose Park – Adnan (Asian, boy), Saran (Asian, girl), Bob (Asian, boy)